

Sygn. akt **IC 310/10**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2012 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Alicja Fronczyk**

Protokolant: sekr. sąd. Paulina Bondel

po rozpoznaniu w dniu 26 września 2012 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...)Sp. z o. o. z siedzibą w K.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Gospodarki

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki na rzecz powoda (...)Sp. z o. o. z siedzibą w K.kwotę 3 918 926 zł. (trzy miliony dziewięćset osiemnaście tysięcy dziewięćset dwadzieścia sześć złotych) z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki na rzecz powoda (...)Sp. z o. o. z siedzibą w K.kwotę 11 484,74 zł. (jedenaście tysięcy czterysta osiemdziesiąt cztery złote siedemdziesiąt cztery grosze) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 7 200 zł. (siedem tysięcy dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

Sygn. akt **IC 310/10**

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 18 marca 2010 roku powód (...)sp. z o. o. z siedzibą K.domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Gospodarki kwoty 4 683 900 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i kosztami postępowania według norm przepisanych tytułem odszkodowania w zakresie szkody rzeczywistej i utraconych korzyści za szkodę poniesioną na skutek wydania decyzji administracyjnej – orzeczenia Przewodniczącego (...)z dnia 26 czerwca 1959 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego przedsiębiorstwa „Spółka Akcyjna (...)w K.”, w części dotyczącej nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej gm. (...)Sądu (...)w K., wchodzącej w skład nieruchomości (...)oznaczonej jako parcela nr (...)powierzchni 44a i 14m² – stanowiącej własność spółki pod firmą (...) S. A w K.. Niezgodność z prawem tego orzeczenia stwierdzona została decyzją Ministra Gospodarki z dnia 24 października 2007 roku utrzymaną w mocy decyzją z dnia 28 listopada 2008 roku przez ten sam organ (k. 2-3). Na odszkodowanie składa się wartość nieruchomości w kwocie 2 840 400 zł. oraz utracone z niej zyski za okres 10 lat przed wniesieniem pozwu w kwocie 1 843 500 zł. (k. 6). Powód domagał się także zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego kosztów procesu (k. 2-3).

Pozwany Skarb Państwa – Minister Gospodarki w odpowiedzi na pozew złożonej dnia 31 maja 2010 roku wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (k. 148). W uzasadnieniu tego kwalifikowanego pisma procesowego pozwany zarzucił niewykazanie przez powoda legitymacji czynnej w tym procesie, nieudowodnienie

szkody (ponieważ nie zostało wyeliminowane z obrotu prawnego orzeczenie o przejęciu przedsiębiorstwa na własność Skarbu Państwa, a orzeczenie o zatwierdzeniu protokołu zdawczo – odbiorczego wywołało jedynie skutek prawonoprocesowy, a nie rzeczowy), związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem szkodzącym a szkodą oraz bezprawności działania funkcjonariuszy Państwa. Skarb Państwa zarzucił niewykazanie tożsamości nieruchomości objętej orzeczeniem nacjonalizacyjnym a działką, za którą powód dochodzi odszkodowania (k. 150). Podniósł zarzut przedawnienia roszczenia, a także zarzut, że Skarb Państwa nabyłby nieruchomość przez zasiedzenie (k. 151). Pozwany zarzucił całkowitą bezzasadność roszczenia o utracone korzyści powołując się w tej mierze na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w świetle którego odszkodowanie w granicach *lucrum cessans* nie należy się, jeżeli szkoda wynikła z decyzji wydanej przed dniem wejścia w życie Konstytucji RP z 1997 roku (k. 155-156). Wreszcie zarzucił, że roszczenie odsetkowe może być co najwyżej uzasadnione od daty wydania wyroku (k. 156-157).

W piśmie procesowym z dnia 05 kwietnia 2012 roku powód sprecyzował powództwo w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 3 918 926 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty za szkodę rzeczywistą obejmującą wartość utraconej nieruchomości (k. 458-459).

Na rozprawie w dniu 26 września 2012 roku powód poparł powództwo w kształcie określonym w piśmie z dnia 05 kwietnia 2012 roku cofając pozew ze zrzeczeniem się roszczenia ponad tę kwotę i wyjaśniając, że dochodzona kwota stanowi wartość rzeczywistą utraconej parceli (k. 526-527).

Pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa w całości (k. 526-527).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

(...)S.A. z siedzibą K.była właścicielką nieruchomości położonej w K., stanowiącej parcelę nr (...)o powierzchni 44a i 14m² zapisaną w księdze wieczystej gm. (...), w rzeczywistości (...), (niesporne).

Orzeczeniem Ministra (...)nr (...)z dnia 12 lutego 1948 roku dokonano przejęcia na własność Państwa przedsiębiorstwa „Spółka Akcyjna (...) w K.” (niesporne).

Orzeczeniem Przewodniczącego (...)z dnia 26 czerwca 1959 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego z dnia 07 lutego 1950 roku i 31 października 1950 roku z przejęcia przedsiębiorstwa „Spółka Akcyjna (...)” w K.” ustalono, że składniki majątkowe nim objęte stanowią część składową tego przedsiębiorstwa i przechodzą na własność Państwa. Wśród tych składników była nieruchomość zapisana w księdze wieczystej gm. (...), (...), składająca się z m. in. z parceli o nr (...) powierzchni 44a i 14 m² stanowiąca własność powoda (**dowód:** orzeczenie k. 195-195v).

Decyzją Ministra Gospodarki z dnia 24 października 2007 roku stwierdzono m. in., że orzeczenie Przewodniczącego (...)z dnia 26 czerwca 1959 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego przedsiębiorstwa „Spółka Akcyjna (...)w K.”, w części dotyczącej nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej gm. (...)Sądu (...)w K., wchodzącej w skład realności (...), oznaczonej jako parcela (...) powierzchni 44a i 14 m² wydane zostało z naruszeniem prawa, lecz z uwagi na to, iż nastąpiły nieodwracalne skutki prawne, nie stwierdzono jego nieważności (okoliczność bezsporna, **dowód:** decyzja k. 18-60). Decyzja ta została utrzymana w mocy decyzją tego samego organu z dnia 28 listopada 2008 roku w wyniku ponownego rozpatrzenia wniosku powoda o stwierdzenie nieważności orzeczenia z 26 czerwca 1959 roku (**dowód:** decyzja k. 61-101).

Wyrokiem z dnia 21 maja 2009 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę powoda w zakresie dotyczącym stwierdzenia wydania z naruszeniem prawa orzeczenia z 26 czerwca 1959 roku w części obejmującej parcelę nr (...) (d **owód:** wyrok k. 102-109).

Nieruchomość stanowiąca dawną parcelę nr (...)obecnie obejmuje część drogi (nawierzchni utwardzonej) (dz. nr (...)z obrębu (...)jedn. adm. w K.) oraz część ogrodu botanicznego (działka nr (...)z obrębu (...)jedn. adm. w K.); jej użytkownikiem wieczystym jest (...), a właścicielem Skarb Państwa (niesporne, **dowód:** opinia biegłego specjalisty geodety M. F.k. 250-274, opinia uzupełniająca k. 319-330, odpis z księgi wieczystej k.). Jest położona w sąsiedztwie

ulic (...), w jednostce ewidencyjnej (...), w odległości ok. 1,5 km na wschód od ścisłego centrum, za jakie jest uważany w K.Rynek (...). W czasie jej nacjonalizacji stanowiła składnik przedsiębiorstwa, była zatem użytkowana jako tereny produkcyjne, magazynowe – przemysłowe. Obecnie jej północna część stanowi część (...), zabudowana jest częścią budynku palmiarni i oranżerii oraz częścią jednopiętrowego budynku mieszkalnego. Od strony południowej usytuowane jest ogrodzenie metalowe. Południowy jej fragment stanowi obecnie część drogi – ul. (...)(**dowód:** opinia biegłego specjalisty ds. (...).k. 379-412).

Jej wartość według stanu na dzień 26 czerwca 1959 roku jako nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa a cen aktualnych wynosi 3 918 926 zł. (**dowód:** opinia biegłego specjalisty ds. (...) k. 379-412, uzupełniająca opinia pisemna k. 444-448; wyjaśnienia ustne opinii złożone na rozprawie w dniu 26 września 2012 roku k. 528).

Na podstawie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...)” S. A. z siedzibą w K.z dnia 14 maja 2005 roku podjęto decyzję o przekształceniu spółki w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością działającą pod firmą (...) sp. z o.o. z siedzibą w K.(**dowód:** odpis pełny z Rejestru Przedsiębiorców k. 176-184).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów złożonych w kserokopiach przez powoda w postaci orzeczeń administracyjnych, odpisu z KRS powoda, odpisu z księgi wieczystej oraz opinii biegłych specjalistów. Sąd ocenił, że wszystkie wskazane dowody złożone w kserokopiach mają moc dowodową równą oryginałom, ponieważ forma dokumentów nie była kwestionowana przez przeciwnika. Sąd przydał tym dowodom walor wiarygodności. Orzeczenia administracyjne, odpis z KRS korzystają z materialnej mocy dowodowej nadanej im treścią art. 244 § 1 k.p.c., co nie zostało skutecznie podważone przez pozwaną Skarb Państwa.

Ustalając wysokość należnego powodowi odszkodowania Sąd oparł się na dowodzie z pisemnej opinii biegłego sądowego E. H. w jej pierwszym wariantcie, czyli z uwzględnieniem przeznaczenia nieruchomości pod przemysł, który to dowód ocenił jako mający dużą wartość dowodową z uwagi na wiedzę i kompetencje biegłego. Biegły w opinii w sposób obiektywny, rzetelny, logiczny i rzeczowy wyjaśnił metodologię przyjętą do wyceny wartości rynkowej nieruchomości stanowiącej własność powoda. Opinia nie zawiera luk w rozumowaniu nie dających się uzasadnić logicznie, a wszystkie założenia konieczne z punktu widzenia dokonania prawidłowych ustaleń, mają zakotwiczenie w dokumentach zawartych w aktach sprawy bądź dołączonych do nich aktach administracyjnych.

Tak samo Sąd ocenił dowód z opinii biegłego geodety M. F. uznając, że nie ma podstaw do zanegowania tez wyrażonych w opinii.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Podstawę prawną, w oparciu o którą rozważyć należało żądanie strony powodowej stanowi przepis art. 160 k.p.a. Zastosowaniu powołanego uregulowania w sprawie niniejszej nie stoi na przeszkodzie fakt jego uchylenia przez art. 2 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych ustaw (Dz. U. nr 162, poz. 1692) z mocą od dnia 01 września 2004 r. Zgodnie bowiem z art. 5 ustawy nowelizującej wprowadzającej nowe regulacje dotyczące odpowiedzialności za szkody wyrządzone w związku z wykonywaniem władzy publicznej, zmiany nią wprowadzone nie mają zastosowania do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed wejściem w życie ustawy. W tym zakresie stosuje się bowiem przepisy art. 417, 419, 420, 420¹ k.c. oraz art. 153, 160, 161 § 5 k.p.a. w brzmieniu dotychczasowym.

Mając na uwadze to, że wadliwa decyzja nacjonalizacyjna (orzeczenie Przewodniczącego (...)z dnia 26 czerwca 1959 roku), na którą powołuje się powód, jako na źródło doznanej szkody, została wydana przed dniem 01 września 2004 roku, to zastosowanie powołanego uregulowania w świetle powołanych przepisów intertemporalnych nie może budzić wątpliwości, z tym istotnym zastrzeżeniem - wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego podjętej w dniu 31 marca 2011 roku w składzie Pełnej Izby Cywilnej (III CZP 112/10, Lex nr 751460) - że żadne racje leżące u podstaw ustawy nowelizującej nie przemawiają za dalszym stosowaniem art. 160 § 4 i 5 k.p.a. nie tylko wtedy, gdy stwierdzenie nieważności lub wydania z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. ostatecznej decyzji podjętej przed dniem 1 września 2004 r. nastąpiło po tym dniu, ale i wtedy, gdy nastąpiło ono wcześniej.

W myśl art. 160 § 1 k.p.a. stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Stosownie zaś do treści § 2 przywołanego przepisu do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu. Zgodnie natomiast z treścią § 3 tego przepisu odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1, chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. W myśl § 6 roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

Przechodząc do oceny przesłanek odpowiedzialności strony pozwanej w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że - w myśl powołanego art. 160 § 2 k.p.a.- do odszkodowania stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. W sprawie należało zatem ustalić, czy nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę, którym było wydanie decyzji z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenie nieważności takiej decyzji, a zatem - czy została wydana decyzja niezgodna z prawem, a następnie, czy szkoda została wyrządzona i w jakiej wysokości oraz czy pozostaje ona w związku przyczynowym z wydaniem decyzji.

Sąd podziela utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego zapatrywanie, w myśl którego fakt, iż decyzja administracyjna została wydana z rażącym naruszeniem prawa, przesądza jedynie o bezprawności i winie funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności /tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 maja 1985 r., II CR 121/85, OSNC 1986, nr 4, poz. 53/. Trzeba zatem przyjąć, że w sprawie spełniona została przesłanka określona w art. 160 § 1 k.p.a., ponieważ wadliwość prawna orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 26 czerwca 1959 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego została potwierdzona mocą decyzji Ministra Gospodarki z dnia 24 października 2007 roku.

Na stronie powodowej ciążył również obowiązek wykazania - przy bezspornym fakcie wydania wadliwej decyzji z dnia 26 czerwca 1959 roku - pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, a zatem faktu powstania szkody (i jej rozmiarów) oraz istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy ową szkodą a zdarzeniem, które ją wywołało.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że powód wykazał w tym procesie swą legitymację czynną dowodem w postaci odpisu pełnego z rejestru przedsiębiorców, z którego wynika, że na podstawie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...)S. A. z siedzibą w K.z dnia 14 maja 2005 roku podjęto decyzję o przekształceniu spółki w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością działającą pod firmą (...) sp. z o.o. z siedzibą w K.(k. 176-184). Zarzut braku legitymacji czynnej powoda okazał się więc bezzasadny.

Powód wykazał również za pomocą dowodu z opinii biegłego geodety, że nieruchomości, za którą w niniejszym postępowaniu dochodzi odszkodowania, stanowi grunt opisany w orzeczeniu z 26 czerwca 1959 roku. Zatem zarzut pozwanego zasadzający się na twierdzeniu o braku tożsamości nieruchomości, za którą powód domaga się zapłaty z nieruchomością nacjonalizowaną również należało uznać za chybiony.

W dalszej kolejności pozwany zarzucał, że orzeczenie o zatwierdzeniu protokołu zdawczo odbiorczego nacjonalizowanego przedsiębiorstwa nie wywołało skutku prawnego rzeczowego, a co za tym idzie jego eliminacja z obrotu prawnego bez wzruszenia orzeczenia o przejęciu na własność państwa przedsiębiorstwa jest niewystarczająca do przyjęcia odpowiedzialności Państwa, skoro w obrocie prawnym funkcjonuje orzeczenie o przejęciu przedsiębiorstwa na własność Państwa.

Z tym poglądem nie sposób się zgodzić.

W przekonaniu Sądu nie może budzić wątpliwości, że powód będąc właścicielem znacjonalizowanej nieruchomości - na skutek wskazanej wadliwej decyzji, czyli orzeczenia z 26 czerwca 1959 roku o zatwierdzeniu protokołu zdawczo odbiorczego na podstawie, której możliwe było dokonanie przejęcia na rzecz Państwa przedsiębiorstwa, a w tym należącej do powoda nieruchomości, poniósł rzeczywistą szkodę, rozumianą jako powstałą wbrew woli poszkodowanego różnicę między obecnym jego stanem majątkowym, a tym stanem, jaki zaistniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę (tak Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 11 lipca 1957 roku, 2 CR 304/57, OSN 1958, nr III, poz. 76 oraz w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1963 roku, IH PO 31/63, OSNCP 1964, nr 7-8, poz. 128 czy też w wyroku z dnia 16 kwietnia 2002 roku w sprawie V CKN 960/00 oraz z dnia 15 listopada 2002 roku w sprawie V CKN 1325/00). Szkodą rzeczywistą /damnum emergens/, jaką poniósł powód wyraża się w uszczerbku majątkowym, polegającym na odjęciu przysługującej mu własności nieruchomości gruntowej o łącznej powierzchni 44a i 14m², położonej w K., a jej wysokość wyznacza wartość tego prawa. Jak się bowiem okazało podstawa prawna nacjonalizacji była wadliwa. Istotną konsekwencją wydania decyzji z 26 czerwca 1959 roku było odjęcie powodowi prawa własności nieruchomości, co oznacza, że wskutek tej czynności jej stan majątkowy uległ zmniejszeniu.

Należy wskazać, iż przy przejmowaniu przedsiębiorstwa „Spółka Akcyjna (...)” w K.” na rzecz Państwa uznano, iż w skład tego przedsiębiorstwa wchodziła nieruchomość powoda.

Przepis art. 6 ust. 1 ustawy z 1946 roku o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (dz. U. nr 3, poz. 17), zgodnie z którym przedsiębiorstwa przejęte na zasadzie przepisu art. 2 lub art. 3 przechodzą na rzecz Państwa lub polskich osób prawnych prawa publicznego w całości wraz z nieruchomym i ruchomym majątkiem i wszelkimi prawami (prawo do firmy, patenty, licencje, znaki towarowe, użytkowe itp.), wolne jednak od obciążeń i zobowiązań z wyjątkiem zobowiązań o charakterze publiczno-prawnym, zobowiązań na rzecz polskich osób prawnych prawa publicznego, zobowiązań na rzecz osób prawnych, stanowiących własność polskich osób prawnych prawa publicznego, służebności gruntowych oraz zobowiązań, mających swe źródło w stosunku najmu pracy lub odpowiedzialności za czyny niedozwolone - prawidłowo odczytany wraz z § 75 rozporządzenia z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz. U. Nr 16, poz. 62 ze zm.) prowadzi do wniosku wyrażonego przez Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt I OPS 2/07 (ONSAiWSA z 2008 r. Nr 1, poz. 5), według którego: "Przejęcie przez Państwo na własność przedsiębiorstwa, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.) w związku z art. 6 ust. 1 tej ustawy, nie obejmowało przejęcia własności nieruchomości włączonej do tego przedsiębiorstwa, która nie należała do przedsiębiorcy, lecz stanowiła własność osoby trzeciej."

Dopiero wydanie orzeczenia z dnia 26 czerwca 1959 roku o zatwierdzeniu protokołu zdawczo odbiorczego dotyczącego przejmowanego przedsiębiorstwa chemicznego precyzującego, że w skład tego przedsiębiorstwa wchodzi również nieruchomość należąca do powoda, pozwoliło ostatecznie ustalić, że również ta nieruchomość z mocy orzeczenia o przejęciu przedsiębiorstwa na własność Państwa została objęta tym orzeczeniem. Skoro zatem stwierdzono wydanie z naruszeniem prawa orzeczenia z dnia 26 czerwca 1959 roku o zatwierdzeniu protokołu zdawczo odbiorczego w zakresie nieruchomości będącej przedmiotem sporu – uznać należy, że nawet bez wzruszenia orzeczenia Ministra (...)nr (...)z dnia 12 lutego 1948 roku o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „Spółka Akcyjna (...)w K.” – powód poniósł szkodę w postaci utraty prawa własności tej nieruchomości pozostającą w normalnym związku przyczynowym z wadliwym orzeczeniem z dnia 26 czerwca 1959 roku. Gdyby nie orzeczenie zatwierdzające protokół zdawczo odbiorczy, to z treści orzeczenia z 12 lutego 1948 roku nie sposób wywieść, że nieruchomość powoda przeszła wraz z przedsiębiorstwem „Spółka Akcyjna (...) w K.” na własność Skarbu Państwa. To oznacza, że szkoda powoda wynika wprost z orzeczenia z dnia 26 czerwca 1959 roku, a stwierdzenie wydania tego orzeczenia z naruszeniem prawa przesądza o wypełnieniu przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Przesądzenie, że powód utracił w sposób definitywny wskazane prawo majątkowe, spowodowało, że konieczne stało się rozważenie istnienia kolejnej przesłanki deliktowej odpowiedzialności strony pozwanej, a to, czy pomiędzy tak

rozumianą szkodą a zdarzeniem, w którym powód upatrywał źródła uszczerbku w swym majątku, tj. wydaniem wadliwej decyzji z 26 czerwca 1959 roku, występuje relacja o charakterze adekwatnego związku przyczynowego w rozumieniu art. 361§1 k.c. Na tak postawione pytanie należy w przekonaniu Sądu udzielić odpowiedzi twierdzącej mimo, że pozwany twierdził, iż wobec niewyeliminowania z obrotu prawnego orzeczenia o przejściu na własność Państwa przedsiębiorstwa, w skład którego uznano, że wchodzi nieruchomość stanowiąca własność powoda orzeczenie w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego nie mając waloru materialnego, a jedynie prawnoprosesowy – nie mogło doprowadzić do wyrządzenia powodowi szkody. Pomiedzy tym orzeczeniem a odjęciem prawa własności nie ma – zdaniem pozwanego – adekwatnego związku przyczynowego.

Unormowanie zawarte w art. 361 § 1 k.c. opiera się na założeniach teorii adekwatnego związku przyczynowego (przyczynowości adekwatnej), w wersji obiektywnej, zwanego też „normalnym związkiem przyczynowym”. Teoria ta zakłada, że związek przyczynowy zachodzi tylko wtedy, gdy w grupie wszystkich przyczyn i skutków mamy do czynienia jedynie z takimi przyczynami, które normalnie powodują określone skutki. Nie wystarczy więc stwierdzić istnienie związku przyczynowego jako takiego, lecz należy stwierdzić, że chodzi o następstwa normalne (a nie niezwykle, nadzwyczajne). Ogólnie rzecz ujmując, następstwo ma charakter normalny wtedy, gdy w danym układzie stosunków, w zwyczajnym biegu spraw określony skutek można uznać za zwykłe następstwo danego zdarzenia; typowym jest skutek występujący w zwykłym porządku rzeczy, taki, który na podstawie zasad doświadczenia życiowego można uznać za charakterystyczny dla danej przyczyny jako jej normalny rezultat (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2000 r., III CKN 810/98, z dnia 26 stycznia 2006 r., II CK 372/05 i z dnia 19 marca 2008 r., V CSK 491/07, niepubl.).

W przekonaniu Sądu kwestionować nie sposób, że pomiędzy faktem wydania bezprawnej decyzji, na podstawie której doszło do odjęcia powodowi prawa własności określonego mienia (w rozpatrywanej sprawie na podstawie art. 2 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 roku o przejściu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17) w związku z § 75a Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 stycznia 1947 roku w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz. U. nr 16, poz. 62)), a skutkiem w postaci jego utraty przez dotychczasowego właściciela - powoda, występuje normalny związek przyczynowy w znaczeniu powyżej zdefiniowanym, skoro w istocie treścią owego władczego zachowania organu państwowego było pozbawienie powoda własności określonego prawa majątkowego. Inaczej rzecz ujmując, jeżeli stwierdzone zostało we właściwym postępowaniu administracyjnym, że wydanie analizowanej decyzji było niezgodne z prawem w stopniu powodującym jej nieważność (czego jednak nie można stwierdzić z uwagi na wywołanie przez nią nieodwracalnych skutków prawnych), a tym samym, że nie zaistniały przesłanki do jej podjęcia, to uznać należy, że alternatywnym, zgodnym z prawem postąpieniem organu państwowego było niewydanie decyzji wywłaszczeniowej w odniesieniu do prawa majątkowego przysługującego poprzedniczce prawnej powoda, a w konsekwencji nie nastąpiłby skutek w postaci jego utraty. W protokole zdawczo – odbiorczym nieruchomość powoda nie powinna być ujęta.

Konkludując stwierdzić należy, szkoda rzeczywista powoda wyrażająca się w odjęciu mu scharakteryzowanego powyżej mienia pozostaje w adekwatnym związku przyczynowo-skutkowym z zachowaniem pozwanego polegającym na wydaniu wadliwego orzeczenia Przewodniczącego (...) z dnia 26 czerwca 1959 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego.

Należne powodowi odszkodowanie w zakresie damnum emergens zostało obliczone w oparciu o omówiony powyżej dowód z opinii biegłego. Sąd uznał, że miarodajną dla ustalenia wysokości odszkodowania będzie wartość prawa własności utraconej nieruchomości określona według jej stanu (z uwzględnieniem jej ówczesnego przeznaczenia jako terenu przemysłowego) na dzień wydania ostatecznej decyzji, która spowodowała szkodę (tj. na dzień 26 czerwca 1959 roku), a cen aktualnych, a to zgodnie z treścią art. 363 § 2 k.c. wynosząca 3 918 926 zł. Sąd stanął na stanowisku, że miarodajną dla określenia stanu nieruchomości jest chwila wydania wadliwej decyzji, a w skro w tamtym czasie uznano, że nieruchomość jest przeznaczona na cele przemysłowe, to fakt, iż nie była ona wówczas bezpośrednio używana w przedsiębiorstwie na cele przemysłowe – nie pozbawia jej tego przeznaczenia. Fakt, iż była niezabudowana halami fabrycznymi nie powoduje, że powinno się ją oceniać jako ogród zważywszy, że wchodziła w skład powodowego przedsiębiorstwa. Gdyby nie nacjonalizacja mogłaby zostać w taki – przemysłowy – sposób wykorzystana. Z tego

powodu Sąd nie uznał opinii biegłej E. H. sporządzonej w wariantcie II, przy założeniu, że nieruchomości była przeznaczona pod ogród – za miarodajną dla ustalenia wartości nieruchomości, a w efekcie wysokości szkody powoda.

Sąd uznał za chybiony zarzut przedawnienia roszczenia powoda podniesiony przez pozwanego, ponieważ do roszczeń wynikających z treści art. 160 k.p.c. znajduje zastosowanie termin przedawnienia określony w § 6 tego przepisu. Zgodnie z jego treścią roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

Ostateczna decyzja Ministra Gospodarki stwierdzająca wydanie orzeczenia z 1959 roku za wydane z naruszeniem prawa zapadła w dniu 24 października 2007 roku, pozew zaś wpłynął do Sądu w dniu 18 marca 2010 roku, a zatem z zachowaniem trzyletniego terminu. Roszczenie powoda nie jest zatem przedawnione.

Sąd nie uznał również za uzasadnione twierdzenie pozwanego, w myśl którego Skarb Państwa nabyłby nieruchomości powoda przez zasiedzenie, gdyby nawet nie wydano orzeczenia z 1959 roku. Nie można stracić z pola widzenia tego, iż gdyby nie to orzeczenie – Skarb Państwa nie wszedłby w posiadanie przedmiotowego gruntu, a to oznacza, że nie rozpoczęły się bieg terminu zasiedzenia nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa.

Powód dochodził odsetek od daty uprawomocnienia się wyroku i tak zostały zasądzone, ponieważ w ocenie Sądu należały się nawet wcześniej - z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia (art. 363 § 2 k.c.) - od daty wydania wyroku. Brak żądania odsetek od wydania wyroku stanął na przeszkodzie zasądzeniu odsetek od tej daty.

Tak określone świadczenie podlegało zasądzeniu od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki. Jak wykazano wyżej prawnie wadliwym było wydane w dniu 26 czerwca 1959 roku orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego. Zgodnie zaś z treścią art. 160 § 3 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał zaskarżoną decyzję z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. Ponieważ organ, który tę decyzję wydał już nie istnieje, wobec tego odpowiedzialność odszkodowawcza obciąża jego następcę prawnego Ministra Gospodarki (okoliczność niekwestionowana).

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w pkt I wyroku.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na treści art. 98 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Powód nie ostał się w całości z żądaniem w jego pierwotnym kształcie. Jednakże w toku procesu cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w zakresie utraconych korzyści, które to żądanie na gruncie art. 160 k.p.a. było przedmiotem długoletnich rozbieżności tak w doktrynie, jak w judykaturze. Dopiero uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 roku, podjęta w toku tego postępowania – ostatecznie położyła kres tym rozbieżnościom. Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji.

Skoro stało się to w toku procesu, a powód skutecznie cofnął pozew co do tego żądania, nie sposób uznać go za przegranego w tym zakresie.

Dlatego Sąd przyjął, że powód wygrał sprawę w całości i obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztów poniesionych przez powoda w tym procesie. Na zasądzone koszty składają się wydatki na biegłego oraz wynagrodzenie fachowego pełnomocnika policzone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) (pkt II wyroku).